

d. 35448. a

Slovenski List.

Neodvisno slovensko krščanskosocijalno glasilo.

Štev. 1.

V Ljubljani, dné 14. novembra 1896.

Letnik I.

„Slovenski List“ izhaja vsako soboto. — **Naročnina** mu je za vse leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrť leta 1 gold. Posamične številke se prodajajo po 7 novč. — **Dopisi** pošiljajo naj se uredništvu „Slovenskega Lista“ v Ljubljani. — **Nefrankovani dopisi** se ne sprejemajo; rokopisi se ne vračajo. — **Naročnina, reklamacije in oznanila** naj se pošiljajo upravništvu „Slovenskega Lista“ v Ljubljani, Resljeva cesta šte. 5. — **Oznanila in poslanice** se računajo po ceni navadni v Ljubljani. Naročnikom 10% ceneje.

O naši stvari more se govoriti z izdajateljem g. dr. V. Gregoričem vsak ponedeljek in vsako sredo od 11. dopoldne do 2. popoldne.

Naš program.

Narod slovenski je po svojem značaju narod demokratičen. Njegova prva uredba imela je lice demokratično. V občinah so bili vsi člani enakopravni in njih starešina ni bil prvi, nego jeden med prvimi. Dokler je vladal ta demokratični ustav, bilo je dobro za posamične dele in za celoto, in šele tedaj, ko so si naši pradedje jeli po tujem uplivu prisvajati in prikrojovati tuje uredbe, zanetil se je domači razdor, kateremu je pogubonosna usoda dala ime: slovanska nesloga.

Tekom stoletij smo izgubili mnogo. Duh raznih časov je preobrazil vse narode in tudi naš narod ni mogel ostati tak, kakoršen je bil prvotno. Toda on je ostal, četudi po številu manjši, nego je bil nekđaj, ko je prebival v širših mejah. Zgodovino ima tužno, kakor jo ima vsak narod nevladar. Po vsej črti ohranil se je le narod, ohranilo se je telo. Vsled kulture razvile so se razne oblike rokodelstva, obrti, trgovstva in industrije, ki so nastale vsled obēnega napredka. Toda jedina in vsa sila, katera nas oživlja, krepi, je v ljudstvu, od katerega dobivajo ostali člani našega organizma krepilno hrano. Brez celokupnega ljudstva si torej ne moremo niti misliti splošne, uzajemne organizacije. Zategadelj bode v Slovencih uspevala in blagi sad rodila le ona organizacija, ki deluje v socijalnem organizmu našem po načelu enakopravnosti.

Uvidevši nujno potrebo, da je taki organizaciji treba ustanoviti osrednje glasilo sredi Slovenije, to je v srcu naroda, združili so se rodoljubi, kateri so sklenili osnovati neodvisno glasilo. V tem glasilu hočejo zastopati vse slojeve našega naroda; nižje in najnižje, torej tiste, kateri so tlačeni in uživajo najmanj državljskih pravic. Hočejo torej okrepiti jih, da bodo močni, ker so uverjeni, da bode ves narod močen, ako bodo vsi člani celokupnega naroda slovenskega močni.

Braniti nam je vse tradicije in svetinje, vsled katerih si je naš narod ohranjeval in utrjeval svoj obstoj. Ognjeviti smo branitelji jezika in narodnosti svoje, te prastare dedščine svojih očetov. Svoj jezik ljubimo in spoštujemo nad vse druge neslovanske jezike; povsod, kjer se bode njemu godila krivica, oglasili se bodemo odločno, da mu priborimo častno mesto v šoli in uradu. Slovenski ponos bodemo širili v vse slojeve naroda, ker smo uverjeni, da narodne težnje dosežemo le tedaj, ako se bodemo vsi borili za nje, vsi za nje žrtvovali svoje moči.

Slovenci smo veru narod. Svet nam je torej verski čut in globoko naše prepričanje, da načela krščanske pravičnosti morajo prešinjati vse javno življenje in zakonodajstvo. Z vso odločnostjo bodemo zahtevali, da se naša mladina uzgajaj npravnoversko in narodno.

V bran se torej hočemo postaviti zoper vsako korupeijo, naj prihaja od koderkoli, in sploh bodemo urejevali vse svoje delovanje na vsakem polju po strogo krščanskih načelih.

Da smo socijalisti, to je naravni zaključek iz prej rečenega; da smo krščanski socijalisti, kažemo s tem, po katerem potu hočemo priti do cilja; a da smo neodvisni slovenski krščanski socijalisti, označujemo s tem okvir svojemu delovanju.

Vsled svojega poslanstva, da se hočemo boriti za pravice vseh slojev naroda, namen nam je združevati, a ne razdruževati, in radi tega ne bodemo storili nikdar koraka k bratski neslogi. Vse svoje rojake smatramo za enakopravne brate kakor na Kranjskem, tako na Štajarskem, Koroškem, Goriškem in Primorskem. Kakor smo v književnosti združeni, tako se nam je združiti v političnih

Pozdrav.

Vesela pesem v srcu se oglašā,
Ki vstane naj in poletí med svet:
Glej, domovina spet se druží naša,
In brat v ljubezni bratu žíje spet!
Oh, ne še vsi! . . . A nas tolaží nada,
Da mir med narodom nekoč zavlada.

Pravljico čul sem, da je v davnih časih
Sinove grel ljubezni svete žar:
Bodrihi so v navdušenih se glasih,
In smoter bila vsem je sveta stvar:
Naj se slovenska domovina vzdrami,
Saj dvigniti jo moremo mi sami!

Mi sami, ako med seboj ljubeče
Duhā moč družimo z močjo dlani —
Saj doba sreče ali pa nesreče
Ob delu našem domu se rodi.
Kjer spaja se, kjer druží in jedini,
Odločena je sreča domovini.

In ona jo zasluži! . . . Mnoga sila
Pretíla je, a ni je vzela nam.
In ona se s častjo je poslāvila,
Prosvete si zgradíla sveti hram,
Krasota nje je daleč zaslovela,
Saj lepših krajev nima zemlja cela.

Zato pa združimo se v jedno četo,
Nesloga naj prestane in razpor,
Služiti domu s srcem, z dušo vneto —
Slovenu sleharnemu bodi vzor.
Vse misli, želje, nade in čutila
Za dom nam duša je in bo gojila!

Kdor drugim služi in ne misli nase,
Ta plemeniti, moški je značaj —
Če mnogo teh je, pa najlepše čase
Bog pošlje v naše domovine raj.
Naj govori srce, naj misli glava —
Dovede k zmagi naša nas zastavā!

Gregor Samec.

Kako se ljudje pozdravljajo.

Spisal Anton Trstenjak

I.

Kdo izmed nas ne spominja se še z ve seljem onih blaženih otroških let, ko so nas učile dobre matere naše prve, da moramo vsakega človeka, domačega ali tujca, spoštljivo pozdravljati ter se takisto spoštljivo odkrivati. Ako so nas uzeli mati s seboj k sosedovim, opravili so nas čedno in snažno, in ko smo prišli k sosedovim, že smo vedeli, kaj se spodobi o taki priliki. Pri nas je pač taka navada, da pozdravljamo tiste, katere srečujemo, in Bog

varuj, da bi šli mimo koga, a da ga ne bi pozdravili.

In vender! Četudi že svet stoji dolgo dolgo let, vender vse te lepe navade, pozdravljati se in odzdravljati tistim, ki nas pozdravljajo, niso tako stare, kakor bi morda kdo mislil. Zlasti nekatera pozdravila so le nekaj sto let stara, kakor bodem pozneje povedal.

Lepa stara navada torej zahteva od nas, da se ljudje, kadar se na potu srečujo ali kadar se obiskujo, prijazno in z lepimi besedami pozdravljajo ter si tako izražajo svoje spoštovanje, udanost, dobrohotnost in prijateljstvo. Kogar spoštujemo in komur smo dobri, mimo tistega gotovo ne bomo šli molče, ampak ga bodemo nagovorili s prijazno besedo. Kakeršen človek, taka je beseda. Od prijaznega in spodobnega človeka bodemo slišali le prijazno in spodobno besedo.

Vsakdo izmed nas, ki ni vedno tičal za domačo pečjo in ki je pogledal dalje po svetu, pa tudi dobro ve, da v vsakem kraju ljudje nekoliko drugače govorè in da imajo v vsakem kraju svoje posebne navade, saj že naš stari pregovor pravi: Kolikor krajev, toliko običajev. Ako pa že ima vsak kraj svoje posebne navade, kako različne navade morajo potem imeti dežele in države, v katerih prebivajo in živé po svojih

težnjah; in radi tega odločno zahtevamo, da se slovenski poslanci združijo doma in da se brezpogojno združijo v dunajskem državnem zboru v jeden klub, kateremu je stopiti v tesno zvezo s Slovani. Boriti se hočemo za stari idejal slavni prvoborcev: za združeno Slovenijo. Pod tem svetim praporom, na katerem je zapisano: „Združena Slovenija“, bodemo stopali v boj neustrašeni borci za pravice svojega naroda. Ne vemo, da li doživimo dan uresničenja svojega prepričanja; ali vemo, da čakajo ta željni dan naših potomcev potomci, in mi bodemo z mirno zavestjo legli v grob, da smo storili svojo dolžnost, spajajoč vse slojeve v jedno in jedino slovensko stranko.

Slovenci smo veja velikega slovanskega debla. Odsekaj to vejo, a ona se posuši. Slovani smo, do svojih bratov gojimo nerazdružno pobratimstvo, z njimi se spajamo duševno po načelu slovanske uzajemnosti. Naš spas je v Slovanstvu.

V svojih vrstah potrebujemo močnih soborilcev. Toda, žal, cele legije jih je, ki so naši somišljeniki, a nimajo državljskih pravic, da bi mogli z nami uplivati na zakonodavstvo, a ostali so zopet uklenjeni v teške okove gospodarske bede. Obojim je torej treba najprvo pomagati na noge, oboje je treba pouzdigniti iz brezpravja. Obema jemljeta in srkata kri, življensko moč, kapitalizem, veleposestvo in plemstvo s svojimi predpraviciami. Ti vladarji družbe gledajo le na sedanji dobiček, na začasno korist, ne misleči na to, da tak smrtonosni boj mora končno ugonobiti vso družbo. Vemo, da je težko naglo izjednačiti to krivično razmerje, v katerem trpi danes kmet, delavec, rokodelc, obrtnik, uradnik in še marsikdo. Nižje stanove hočemo le braniti, kadar bodemo videli, da se jim godi krivica, ker zahtevamo pravičnost za vse po krščanskem načelu: česar nočeš, da tebi kdo stori, ne stori ti drugemu. A da se bodo ti brezpravniki mogli boriti sami za svoja prava, hočemo delovati v to, da se jim da splošna in direktna volilna pravica.

V političnih stvaréh ne upogibamo se nobenemu povelju ali samovolji pojedincev, nego zahtevamo popolno svobodo za se in za druge, za vse pa enakopravnost. Radi tega hočemo po vsej svoji moči delovati v to, da se zakonom zajamčena enakopravnost resnično izvede.

Preveliko važnost ima občno socialno uprašanje. To uprašanje je tako dozorelo, da ga mora rešiti država. Dobremu delavcu dobro plačilo, ne izkoriščati sobrata, dati mu potrebnega počitka, to zahtevajo milijoni ljudstva in to so tako pravične zahteve, da se morajo uvaževati in izpolniti. Pravega krščanskega človekoljubja je treba in to blago, božansko cvetko hočemo gojiti vsikdar in povsod. Ne za blagostanje pojedinega stanu, nego za blagostanje vseh stanov naroda hočemo delovati.

Naše razmerje sploh bodemo tako uravnavali, da sprejemamo vse, kar je dobro in koristno našemu narodu v gmotnem in duševnem oziru. Ker pa slovenski stanovi imajo svoje potrebe, svoj razvoj, potezali se bodemo za to, da se tem potrebam zadosti; s kratka, da se Slovincu kroji suknja po njegovem životu.

Slovenci! Iskrena, nesebična ljubezen do naroda potisnila nam je v roke zastavo, ki smo jo razvili. Ta zastava nam je sveta; hočemo jo neomadeževano kvišku držati in nositi v naši borbi. Zbirajte se pod to zastavo človekoljubja in pravičnosti; pod njo zmagamo, izven nje omagamo!

V to ime: Bog in narod!

Nasa organizacija.

Socialno uprašanje, katero je čedalje bolj v Evropi na dnevnem redu, privede je vsod neugodnih gospodarskih razmer, vseh razmerja med delodajalcem in delojemalcem. Novodobna tehnika prouzročila je ta preobrat. Četudi nam je prinesla mnogo dobrega, vendar je oslabila ceno delavskih moči. Četudi ne bi bilo nikdar nobenega socialističnega agitatorja v naše dežele, družabno, oziroma mezno uprašanje razvijalo bi se pri nas ravno tako, kakor se razvija vsak prirodni proces, kjer sila vlada in slabjšega tlačí.

Nižji delavski stanovi uvideli so potrebo, da se jim je treba združiti in organizovati v novih razmerah. Kako se organizujejo drugod, to nam je znano. Mi imamo svoje potrebe, svoje zahteve, in po tem hočemo svoje delovanje urediti. Pot pa, ki bi nas vodila do našega cilja, mora biti zakonita pot, in mi izpovedamo slovesno, da hočemo jedino zakonitim potom delovati in dosežati svoje skupne namene.

Slovenski delojemalci so brez organizacije. Nekaj se je sicer že storilo, toda to je premalo,

to je raztreseno, to ni skupno. Pojedini člani, bili še tako zavedni in močni, ne morejo ničesar opraviti. Spomnite se moči uzajemnosti, moči slovanstva. Pomislite na Svatoplukove palice! Posamne palice lahko zlomiš, vseh skupaj zvezanih ne razločiš. Tako je tudi našimi stanovi. Posamičnik mora propadati pod moč uprašanja, združeni moči pa z lepim uspehom kažejo.

Organizujte se torej, združite se, in pomagali si bodete sami, pomagati si bodete sami svoje bedno stanje, izvršili bodete socialno preosnovo. Da bi vam pritekli olajšat vašo bedo tisti, zoper katere se borite, tega ne bodete doživeli ne vi, ne vaših otrok otroci.

Vsak dan prinaša vam britko prepričanje, da nimate in ne najdete zaslonbe niti zaščite v kapitalistih. Te dni so zborovali na Dunaju avstrijski industrijalci, ki so se socialnim preosnovam odločno po robu postavili. Dobro so organizovani, jedini v mišljenju, trdna četa so. Strah pred delavci jih še bolj tesneje združuje, in ako bi šlo po njih volji, moralo bi se delavcu še slabše goditi. Pritoževali so se, da ni Avstrija izvozna država v velikem zlogu, in so priznali,

da so temu krive notranje politične razmere. Ne morejo odpustiti Taaffeju, da je bil vsaj nekoliko prijatelj socialnim preosnovam. Grmeli so zoper vodje delavskega gibanja, češ da ti le hujskajo delavce, in so klicali proti tem vodjam orožnike na pomoč! Jadikovali so, da so ves socialni vihar prouzročila upravna oblastva, češ da država že od nekdanj premalo plačuje svoje uradnike, a ti nižji stanovi podpihuje še druge. Konečno so sklenili dolgo resolucijo, v kateri zahtevajo popolno preosnovo zakona o zavarovanju zoper nezgode; zahtevajo, da bi delavec še višjo premijo plačeval, da bi država prispevala k troškom zavarovanja; a koliko bi oni prispevali, tega niso povedali.

To vam je napovedana vojska na vseh črtah v bran se postavite, ako morete! Razcepljeni etc, neizložni in nejedini, pripravite se za malenkosti, pulite se za fraze, a glavno stvar pozablajte. To je istina. Kdor tega ne veruje, ide naj na Vaše shode, in videl bo, kako stojite tam kot sovražniki med seboj. Ne poznate se, in zato je treba, da se shajate, da se pogovarjate, posvetujete in poučujete. Združite se torej

navadah različni narodi evropski. In ali mislite, da imajo vsi ti narodi jednake navade pri pozdravljanju? Ali menite, da živé vsi ti različni narodi tako, kakor mi Slovenci? Nikakor ne! In ako bi pogledali še dalje v druge dele sveta, v Azijo, Afriko in Ameriko, videli bi, da imajo tam ljudstva še bolj različne navade pri pozdravljanju; videli bi, da je resničen naš stari pregovor, ki pravi: Kolikor krajev, toliko običajev.

II.

Slovenci pravijo: kakor šen pozdrav, takšen odzdrav, ali pa: kakor pozdravljaš, tako ti odzdravljajo. Ako nas torej kdo prijazno pozdravi, odzdraviti mu moramo takisto prijazno in primerno. Kako pri nas pozdravljajo in odzdravljajo, to ve vsak in to bodem tudi pozneje povedal. Za sedaj naj le omenim toliko, da se vsi narodi v Evropi pozdravljajo malone jednako. Med njihovimi pozdravi ni mnogo razlike. Pri nas navadno ljudje mislijo, da so le naše navade prave in pametne. Nekoliko je sicer prav, da tako mislijo, kajti: kdor svoje zameta, tujega ni vreden. Vendar pa moramo reči, da je tudi tako prav, kakor se drugod pozdravljajo. Nam se resda to zdi čudno in

smešno in se na ves glas smejemo, ker ne pomislimo, da se drugi narodi ne ravnajo po nas, ampak po sebi; da ne živé po naših navadah, ampak po svojih.

III.

Naš stari pregovor zopet pravi: Jednemu Bog da veslo, drugemu teslo. In mi bodemo to koj videli, da je res tako. Poglejmo k različnim narodom! Začnimo s Hebrejci. Stari Hebrejci so se pozdravljali z besedami: „Mir s teboj!“ (Šalom lehá). Vsak od nas bode rekel, da je to lep pozdrav. Mirú, da božjega mirú je treba med nami, a ne prepira in sovraštva, kajti le tam je blagoslov božji v hiši, kjer živé ljudje v miru in ljubezni, saj vemo vsi dobro: Kjer je veliko krega in prepira, tam vera in ljubezen umira. No, čujmo dalje! Ako sta si bila dva Izraeličana posebno dobra in iskrena prijatelja, poljubljala sta drug drugemu roko, glavo in ramo. Grke in Rimljane že tako poznamo po občni zgodovini, katero je spisal družabnikom sv. Mohorja g. profesor J. Staré. Ako je Grk srečal Grka, zaklical mu je: „Raduj se!“ (hajre!). Rimljan je pozdravljaj svojega rojaká z besedo: „Ave!“ („Bodi pozdravljen!“ „zdravo!“) in ta mu je odzdravljaj z besedo: „Vale.“ („Z Bogom“). Z besedo: „Salve“

označeval je Rimljan jednak pozdrav in slovó. Tako so se tedaj pozdravljali stari Grki in Rimljani še pred Kristevim rojstvom, in ta naroda slovela sta kot zelo naobražena naroda, od katerih so sprejeli omiko vsi poznejšnji rodovi.

Drugi narodi, ki so bolj navadno živeli, ki torej niso bili tako naobraženi, kakor Rimljani in Grki, imeli so in imajo tudi bolj navadne pozdrave. Poglejmo v daljnjo Azijo, na Kitajsko, kjer živi dokaj milijonov kitajskega naroda. Glavni pridelek je tam riž, ki je priljubljena hrana po vesoljnem svetu, kakor kava. In zato Kitajec pozdravlja svojega rojaka z uprašalnimi besedami: „Ali si jedel riž?“ To je ravno tak podrav, kakor ako pri nas kdo komu vošči: „Dobro jutro!“ Ako pa Kitajec sreča Kitajko, pozdravlja jo: „Ali si jela riž?“ Riž je namreč Kitajcem najljubša jed in človek si Kitajca ne more misliti brez riža, kakor pri nas ne kmeta brez žgancev in kislega zelja! Ni vselej umestno posnemati tuje navade. Ako bi hoteli po tem izgledu posnemati Kitajce in ako bi naš kmet pozdravljaj svojega soseda z besedami: „Ali si že jedel žgance?“ bilo bi to po našem mišljenju smešno. Posnemaj torej, kar je prav in tebi primerno, prikladno in naravno.

(Dalje prih.)

v društva ali zadruga, katere si smete snovati, v teh zadrugah proučavajte trezno svoje težnje, formulirajte jih, in soglasno zahtevajte, česa želite. Pripravljajte se za ono dobo, ko bode vsak najslabši od vas imel direktno volilno pravico, da bode takrat za narodne zastopnike volili možje, ki so vaši prijatelji. Modrejši naj vas v zadrugah poučujejo. Napravite si skupno društvo, v katerem bode čitali knjige in časnike ter se tako naobraževali. Združeni sklicujte shode, sklepajte tudi vi resolucije, da bode čul svet, kaj hočete, kje vas boli in kje želite pomoči. Naposled napravite zvezo vseh zadrug, zvezo kot znamenje sloge.

V tem zmislu želimo, da bi se organizovali naši stanovi. Kar se nas tiče, hočemo pomagati pri tem delu z dejanjem in svetom, in bomo zadovoljni in srečni, ako vas bomo skoro videli stopati pod jedno zastavo.

Izvorni dopisi.

Iz Gorice, 2. novembra. — Prijatelj mi je sporočil danes iz Ljubljane, da izide skoro prva številka novega lista s programom, po katerem že dolgo delujemo Slovenci na Goriškem. Ta vest me je takó zelo razveselila, da sem takoj prejel za peró in jel pisati prvi dopis iz Gorice. Izdajatelj novega lista naj bodo uverjeni, da novo časnikarsko podjetje pozdravijo vsi zavodni Slovenci na Goriškem z velikim oduševljenjem. Le krepko naprej, duševne in gmotne podpore bode gotovo dovolj.

Znano je, da še vedno ni mestne slovenske ljudske šole v Gorici, dasi se borimo za njo že od l. 1891. in je izrekle zadnje besede upravno sodišče že 26. jun. l. 1895. — Zategadelj mora društvo „Sloga“ še vedno vzdrževati vseh osem razredov svoje ljudske šole. V teh razredih je letos 520 otrok. Poleg teh je upisanih v treh otroških vrtilih blizu 200 otročičev. — Ali društvo „Sloga“ vzdržuje še dve višji šoli za dečke in za deklice. Nadaljevalna šola za obrtne učence ima oba razreda in pripravljalni tečaj. Letos pa je bil odprt prvi razred višjega zavoda za deklice. Tu je zbranih zopet okoli 100 deklet in mladeničev v starosti od 14. leta naprej. Vsi zavodi stanejo letnih 10.000 glđ, Lepa svota! — Iz teh kratkih besedi razvidi vsakdo, kako obširno in težavno je področje tega političnega društva.

Vinska letina pri nas na Goriškem je precej dobra. Posebno gornja Brda imajo prav dobra vina. Zategadelj svetujemo krčmarjem in gostilničarjem po Kranjskem, naj se le oglašé pri nas na Goriškem; gotovo se jim dobro postreže. V prvi vrsti naj se obrnejo na „Sadjarsko in vinarstvo društvo za Brda v Gorici.“ Društvo samo ima velikansko zalogo brislih vin. — V ostalem pa imamo slabo letino. Jesenski pridelki so malone vsi uničeni, ali le neznatni. Le za jabolka so ljudje skupili precejšnje svote; šla so ponajveč na južno Nemško.

Povodnji so naredile pri nas zares velikanske škode. Največ je trpela Furlanija. Že tam poletni je bila strahovito prizadeta po znani povodnji, a zdaj zopet. Škode so velikanske; cela dežela bo trpela vsled te nesreče v goriški nižavi. — Vkljub temu goriški židje in laški zagrizenci ne nehajo hujskati proti Slovincem, dasi je ravno furlanskemu delu dežele najbolj potreba narodnostnega mira in prijaznih odnošajev s Slovinci. V Furlaniji sicer prodira to prepričanje, ali pa prodre, to pokaže bližnja prihodnost.

Iz Trsta, dne 26. oktobra 1896. Vender jedenkrat! Dobri genij vender ni še zapustil dobrega naroda slovenskega! Vender jedenkrat nam je došel vesel glas iz kulturnega središča vsega naroda slovenskega; glas, da se je osrčilo krdelce mož, ki se hočejo v rodoljubni skrbi in ljubezni dvigniti nad nisko podlago, na kateri je sedanje strankarsko in politično življenje na Kranjskem! In skrajna potreba je res, da zadoni glas po vsem Kranjskem: bratje, po tej poti ne sinemo naprej, ako nočemo, da se nam demoralizuje in pogubi ves narod! Iskrene pozdrave vam, vrli možje, ki se hočete postaviti na branik slovenskega poštenja in — bratoljubja!

Skrajni čas je bil! Zato nam je dobro del

glas, da prične v Ljubljani izhajati novo glasilo z mirovno tedencijo in posredovalno nalogo, tako dobro, kakor déne dobro kapljica hladne vode onemu, ki hrepeni po njej, ko gineva žeje.

In tako se obračamo do vas mi, vaši bratje na obalah Adrije s pozivom: pogumno na delo! Uztrajajte! Ne plašite se, ako vam uspehi ne bodo koj v začetku Bog ve kako sijajni, ampak mislite vedno, da iz malega rase veliko! Jači naj vas zavest, da ste se postavili v službo plemenite stvari in da z radostjo pozdravljajo vašo posredovalno misijo trpeči in za svoj obstoj boreči se bratje ob periferiji. Ako se vam tudi ne posreči, da bi povsem spravili prepirajoče se brate, vender vas bode blagoslavljal ves narod, ako dosežete, da bomo razpravljali med seboj kakor ljudje, ki hočejo dobro, in da bomo pravični drug do drugega; da bomo manje osobni in bolj stvarni! Ljubezen in spoštovanje in skrb do vseh slojev naroda bodi vam pravilo!

Mi tukaj ob periferiji čutimo, kako živo trebamo glasila in stranke s takim programom. In ravno sedaj, ko se bližamo viharnim časom raznih volitev; ravno sedaj, ko morajo naši rodoljubi s skrajno požrtvovalnostjo in strpnostjo od sela do sela, da svare narod pred sirenskimi glasovi lokavega sovražnika; ravno sedaj, ko tišči na nas, kakor morda še nikdar poprej, sovražna sila; ravno sedaj bi trebali lepih vzgledov slovenskega bratoljubja od središča sem; vzgledov, iz katerih bi mogli zajemati blažilno uverilo, da nismo zapuščeni v tem boju, ampak da bijo za nas in da sočustvujejo z nami bratska srca! Pozivajte svoje rojake, naj mislijo na brate, neposredno izpostavljene silnemu navalu tujstva! V tej misli se morajo ublažiti strasti domačega prepira; misel na trpeči narod mora potolažiti razburkano valovje!

Proseči božjega blagoslova na vaše početje, izražamo pristrčno željo, da bi skoro napočila nova doba v narodnem življenju na Kranjskem! V tem zmislu pozdravljamo iskreno vaše podjetje in vam želimo obilih uspehov na blagor — nas vseh!

S Koroškega. „Sloga jači, a nesloga tlači,“ je star pregovor, ki ostane zmirom resničen. V slogi se vse lepo razvija. Človek, v čegar srcu vladata mir in zadovoljnost, je srečen in more uspešno delovati. V družbinski hiši, katero dčita sloga in mir, je blagostanje doma. Nobena država se ne more srečno smatrati, če vre vojska v njenih pokrajinah in če notranje zmešnjave in domači prepiri iztirajo mir iz dežele. Mir je prvi pogoj k blagostanju. Istotako je neki narod nesrečen in nima dosti veljave pred drugimi narodi, ako vlada v njem nesloga; kajti ta je najostrejši meč in nepremagljivo orodje v roki sovražnika. — Slovenci smo le majhen narod in še zmirom v nevarnosti pred sosednimi sovražniki, pa vender tako nesložni in v vedni bratski borbi med seboj! Tu menimo oni nesrečni bratomorni prepir na sosednem Kranjskem, zlasti v srcu Slovenije — v beli Ljubljani. Žal, da ta prepir, ki je nastal prej ko ne le iz golič osobnosti in katerega celó ona usodepolna katastrofa od lanske velike noči ni mogla zatreti, vedno bolj rase in nekoliko že i v drugih slovenskih pokrajinah uznemirja duhove. Mi koroški Slovenci ne čutimo še zdaj te nesloge, kakor na Kranjskem, ker vemo, da mora pri nas vsak rodoljub biti na svojem braniku za naš narodni obstoj. A vender se opazuje, da i že nam škoduje, ker nam če dalje zlasti s Kranjskega manj gmotne in moralne pomoči dohaja. Bog zatorej ne daj, da bi se tisti bratski nemir i pri nas zasejal in da bi se i naša mala peščica delavnih rodoljubov jela prepirati, rekli bi, za dlako v jajcu, kjer je ni, ker potem bi gotovo poginili, naši oratarji, jedina naša zaslomba, nam hrbet obrnili ter se dali prav lahko vsi v mreže sovražnikov poloviti. — Mi Korošci tedaj uneti za pravo neskaljeno rodoljubje in prepričani, da le tedaj napredujemo, če se nesrečni bratski boj zatre, pozdravljamo pristrčno nov list, ki naj stoji na sredi med sedanjima strankama ter ji pomirja. Upamo, da se vsak pošten Slovenec in vsak pravi rodoljub i pri nas nauduši za to dobro

idejo in jo podpira po možnosti svoji. Dobro došel nam vsem nov list, ki bo neodvisen in smelo grajal vse, kar bi moglo biti v neprimolike našemu narodu; dobro došel, ker bo odločno slovenski in slovanski in se oziral še posebno na periferijah naših živeče, zatirane Slovence; dobro došel, ker bo stal na krščansko-socialnem stališču in gojil pravo, nehlinjeno krščanstvo, kajti naš narod je veren in pobožen narod in takšen mora ostati. Bog pomozí, da bi nov list dosegel ta svoj namen. Pravimo pa, dosegel ga bode, če mu bo geslo: Naprej na političnem, gospodarskem polju in na potu prave omike; voditelj pogum; složnost in uzajemnost slovenska pa zaveznika. Bratje nam mili in dragi onkraj Karavank! Naprej pogumno in srčno v mejsobni složnosti in v slovenski, slovanski uzajemnosti!

Živio pravi duh slovenski! Živili Slovani!

Živila bratska ljubezen in sloga!

—p—

Iz Podjunske doline na Koroškem. Stoji v sredini narodno probujene krasne Podjunske doline, v Št. Rupertu tik mesta Velikovec, mogočno poslopje, gradu podobno, ki nosi ponosno lep napis: „Narodna šola.“ „Narodna šola“ v Velikovcu je druga šola na Koroškem, kjer se bode slovenska deca naša iz okolice in drugih krajev slovenskega Korotana zbirala in uzgojevala v pravem duhu, to je na podlagi milega nam materinega jezika. Sezidala je to slovensko šolo Družba sv. Cirila in Metoda ali pa inace bolje rečeno, sezidali sta jo bratska sloga in bratska ljubezen. Kdor je bil pri otvoritvi te šole navzočen, srcé mu je kipelo veselja, ko je videl tu zastopan ves narod slovenski, videl plemenitaša in kmeta, odvetnika, duhovnika in rokodelca. Oh da bi se ista jedinstvo in sloga, ki sta se opazovali takrat v Velikovcu, zmirom in vse povsod pojavljali v našem javnem življenju, bila bi velika sreča za ves narod slovenski! Pa žal, da nesloga pri sosednih naših bratih na Kranjskem še čedalje bolj procvita in že v drugih deželah, kjer Slovenci prebivajo, razjeda nam meso na našem narodnem telesu. Tužno je res in milo rodoljubu pri srcu, živečemu na meji slovenski, ko vidi, kako brat brata proganja in kako se naša slovenska dnevnikarja uvek prekarjata. Izginja mu zato ves up na boljšo bodočnost; ves up, da bi se narod slovenski i zunaj Kranjskega rešil tuje jerebstva. Hvala Bogu pa, da se je jelo malo svitati, da naši velemožni na sosednem Kranjskem uvidevajo, kam pridemo s to nesrečno borbo, in uvidevajo pretečo nesrečo in da so sklenili izdajati časnik, ki naj bi imel nalogo zjedinevati in pomirjevati razburjene duhove. Z veseljem srcem vam torej pošiljamo tudi iz naših krajev pristrčne čestitke in pozdrave k začetemu delu. Bog blagoslovi vaš trud in vaše delo! Mi smo na vaši strani. Bog in narod!

Z Goriškega. Torej nov list imenom „Slovenski List“ bode začel izhajati v Ljubljani in v 14 dneh izide prva številka. Program mu bode: „krščanski socializem, združena Slovenija, jugoslovanski klub“ . . . tako nekako se je glasil list od prijatelja iz bele Ljubljane. Dá, z iskrenim veseljem pozdravljamo novi list tudi na Goriškem tem bolj, ker so jeli goriški Slovenci že obupavati nad središčem Slovenije. S posebnim zanimanjem sledili smo boju med brati na Kranjskem in često le na tihem žalovali, da je sploh prišlo na Kranjskem do toli čudnih in skrajno kvarljivih prizorov. Marsikoga izven Kranjskega polotila se je že misel, ali bi ne bilo dobro, ako bi se vsi pokrajinski listi združili ter zaprli pot vsem listom, izhajajočim v Ljubljani, da bi vsaj po nekoliko prisilili brate na Kranjskem k neobhodno potrebnim slogi. Toda Ljubljana je vender srce Slovenije, odkoder prihaja življenje drugim Slovincem, tako smo si vedno mislili; in ni mogoče središča prezirati. Ni čuda, da so pokrajinski Slovenci pri svojih shodih obžalovali bratomorni boj na Kranjskem in različnim načinom duška dali svoji preveliki užaljenosti. Ako bi drugih ne imeli, kakor samo uboge Korošce in tržaške Slovence, že bi moralo zadoščati, da se preneha s prepiri. Dognano je in vsa-

komur več kakor jasno, da pokrajinski Slovenci ne morejo naprej v nobenem oziru. Kdo je kriv temu? Ni treba iskati daleč okoli vzrokov; neki krog naj položijo roke na srce, in to jim prav gotovo pove, kdo je največ kriv. Prepri na Slovenskem se netijo z blestečimi frazami in pod svetimi imeni se kuri razpor med brati. Žal, da se dotičniki niso še tako visoko pouspeli ter nekoliko nazaj pogledali, ali je prepri res kaj koristil Slovencem, ali pa veliko škodoval. Dobro bi bilo nekoliko obračunati, kaj nam je donesel prepri na Slovenskem in koliko nam je škodoval. Da kratko povemo, prinesel nam je veliko hudega in nič dobrega. Podrobnosti ne bodem danes našteval, saj več ali manj so znane. Dal Bog, da bi novi list res bil poklican vsaj nekoliko poravnati razpor na Slovenskem! S to željo in s temi nadami pozdravljamo novo krščansko-socialno glasilo.

Program novemu listu je vseskozi času primeren. Krščanski socializem je zdaj na dnevnem redu in ni mogoče več ogniti se ga. Že beseda „krščanski“ dovolj označuje, po kateri poti naj hodi list. Rodivši se iz gole sebičnosti nekaterikov, strl je velekapitalizem prvotno združeno življenje prvih stoletij, vsled česar dvignili so se milijoni in milijoni človeških bitij brez posestva — to je proletarcev. Do danes velja še načelo, da človek le toliko velja, kolikor plača, to je, da je treba soditi človeka ne po čednostih, nego le po bogastvu. Še danes velja načelo, da v vseh zastopih in sploh v javnem življenju naj vladajo ljudstvo le baroni, grofi, sploh bogatini ne gledé na to, ali imajo za to potrebnih zmožnosti. Proti vsemu temu se upira krščanski socializem.

Ker pa je krščanski socialni program jako obširen in zahteva vsestranskega prevrata kolikor na političnem polju, toliko na gospodarskem, zato je treba dvigniti zastavo združene Slovenije v jedno upravno skupino. Ako pri 353 poslancih v državnem zboru vlada že taka konfuzija, da včasih ne more voz z mesta, kaj bo še le drugo leto, ko jih bo 72 več. Ne sedanjí in ne prihodnji državni zbor se ne bo lotil krščansko-socialne preosnove; za tako težko delo bo nesposoben. Posamezni narodi, združeni v samostojno upravno skupino, bodo se lahko lotili tega dela.

Ker pa moramo računati s sedanjim državnim zborom, zato pa je potrebno, da se vsi jugoslovanski poslanci združijo v jeden klub. Le tako bo mogoče za zdaj kaj doseči.

Kot glasilo jugoslovanskega kluba v središču Slovenije, pozdravljamo „Slovenski List“ ter mu želimo obilo naročnikov in marljivih dopisnikov. Vsi pokrajinski Slovenci bodo uzradoščeni videči, da so se nekateri pogumni možje obeh strank v beli Ljubljani dvignili ter začeli nov list izdajati. Pozdravljen bodi, „Slov. List“!

Izza slovenske meje. — Povabili ste me, gospod urednik, naj pošljem iz tujine kako beležko za vaš novi list. A uprašam vas, kaj naj človek spiše, da bi se rado bralo? Z veseljem bi vam sporočil kaj veselega, a tega ni. Slovenci so se že davno odvadili veselih novic. Momenti njihovega narodnega življenja postajajo čedalje bolj žalostni, tako da bi človek skoraj obupal in mislil, da je uboga Slovenija pri kraju s svojo narodno individualnostjo, in da jo napor sovražnih jej plemen pokonča in zatre na veke! Kamorkoli se ozrem, povsod le slabo! Ob periferijah, kjer narodne moči najuzgledneje delujejo, je slabo, ker vsled mnogih raznovrstnih vzrokov ni zaželenega in zasluženega uspeha. Slabo, stokrat bolj slabo je v središču, kjer se Slovenci neusmiljeno med seboj trgajo, pohujšujejo in zanemarjajo ostale pokrajine slovenske, ter sami nespametno drve v propast na korist in veselje sovražnikom, na kvar vere in narodnosti in na večno sramoto slovenskega naroda! Že dolgo le od strani opazujem, kaj in kako se vse gaja pri vas, ter užaljen sam sebe pouprašujem, kdaj li bode konec vsemu temu, če more sploh biti kakov konec drugačen, nego je popoln propad. Oh, svete kosti očakov Zoisa, Vodnika, Bleiweisa in toliko drugih starih narodnih voditeljev, ki ste se tako uzorno in naudušeno borili za narod, kako vam mora biti

teško v grobovih, če k vam dohaja kalit vam sveti mir vik in krik bratskega razpora in zaslepljenega boja!

Slovenci so žal povsod jednaki, v hiši in v vasi, kakor v celokupnosti. Kadar so v zadregi, kadar je najbolj treba složnosti in nesebičnosti; kadar najbolj preti nevarnost, ravno tedaj se začnejo srditi in bojevati se sami med sabo, kakor da bi jim neka prokleta, opojna pijača popolnoma zmešala glave. To je znak oslabelosti, propadanja in nazadnjaštva, da ne rečem kaj drugega. Tako ne delajo narodi, katerim stoji pred očmi prihodnost; tako postopajo le stari, onemogli, izrabljeni narodi, katerim ugaša iskra življenja, koji ne čutijo, več v sebi zadostne moči, da bi se borili za svoj obstoj, in so že na robu definitivnega propada pred krepkejšim tujim življenjem. In vendar mi bi ne morali biti tako stari! Da bi včeraj rojeni morali že danes pokopani biti, to mi ne gre v glavo.

Toda treba je se pobrniti. Skrajni čas je, da se pouzdigne med narodom resen glas; da se razvije zastava sloge, nesebičnosti; da se zbero nepokvarjeni značaji, neizprijene moči, in da se iztrebi vse, kar je podlega in prodanega. Treba je jedenkrat resnično se poprijeti gesla „Bog in domovina“ in na tej trdni podlagi pričeti novo vsestransko delovanje. Bog nam je podaril slovensko narodnost, in mi jo moramo spoštovati in braniti. Gorjé njemu, ki se je dotakne! Gorjé njemu, ki zlorablja vero proti narodnosti in narodnost proti veri! Jedna in druga je božji dar in jedna ne sme biti brez druge. To si mora vsak dobro zapomniti in tako delovati, da bo koristil obema. Jedino v tem je naš spas. Na delo torej vsi oni, katerim je do skrajnosti omrzelo sedanje položnje. Še je čas, da se reši ubogi narod; morda vendar naposled — vremena bodo Kranjcem se zjasnila, milejše zvezde kakor zdaj jim s'jale!

To se mi je zdelo potrebno, da vam za sedaj povem. Na koncu pa z veseljem pozdravljam vaš novi list in vaše blage namere. Trdno se nadejam, da se vam posreči z lojalnostjo in uztrajnostjo pripraviti do sporazumljenja razdražene duhove in pripeljati v narod oni mir, brez katerega ni mogoče, da uspešno napreduje niti na verskem in političnem, niti na slovstvenem in umetniškem polju! Pomagaj vam Bog in sreča junaška! Puščavnik.

S Štajarskega. — Nismo hoteli verovati, ko nam je došel nenadoma glas, da namerjate osnovati nov list, v katerem hočete zagovarjati vse in storiti vse, da se pogubonosna bratovska borba utolaži in da se pomirjeni duhovi poprimejo skupnega dela za skupni blagor naše domovine. Da, nismo hoteli verovati! Mislili smo, da brez nesrečne borbe ne morete živeti in da sploh ni več mož v beli Ljubljani, kateri bi spoznali, da vendar ni tako prav, kakor se postopa. Bolelo nas je v dušo, ko smo opazovali, da niste toli previdni, in oprostite, ako pravimo, tudi toli modri, da bi se naučili iz tisočletne zgodovine slovanske, kaj nas je uničevalo in podrlo. Razveselili smo se torej in ne morem vam popisati, kako blagodejno je uplival glas iz Ljubljane v naših ožjih krogih! Zatorej le naprej; ne ozirajte se v žalostno preteklost, kajti to vam nič ne pomaga! Sursum corda! Svojim načelom našli bodete somišljenikov v vseh stanovih našega naroda.

Vse naše politično in narodno življenje moralo bi prenehati, ako bi tudi mi posnemali vašo taktiko; ako bi se tudi mi prepirali in cepili, kakor se prepirate in cepite vi. Tužna bi nam bila majka in olajšali bi mi delo svojemu sovražniku, kateremu se tako težko upiramo. Po vsej črti bi omagali, opešali in konečno tako oslabele, da čez nekaj let ne bi imeli nobene organizacije in da bi nas naš skupni sovražnik lahko kar vse pozobal. To vemo mi in to čutimo mi predobro in radi tega se izogibamo vsemu, kar bi le količkaj utegnilo kaliti slogo med nami. Še tako smo prešibki, še tako jedva odbijamo sovražnikov naskok v svoje trge in občine. Kako težavno stališče imamo v mestih, to vam je itak dobro znano, in zato verujte nam, ako vam

zatrjujemo, da nas le sloga jači, a nesloga v pogubo tira.

Kje so časi, ko so se naši prvaki nauđuševali za zjedinjeno Slovenijo! Kje so časi, in to niso davni časi, ko so Slovenci z nekim uzvišenim spoštovanjem gledali na belo Ljubljano, pričakujoč od nje navodil in iščoč pri njej svéta za splošno ravnanje in delovanje. Danes smo osameli; z Ljubljano, ki je središče, nimamo nobene zveze; Ljubljana nima z nami zveze. In to ni prav, tako ne postopajo bratje, ki so vezani drug na drugega; tako ne delajo bratje, ki vedo, da je vaš obstoj odvisen od našega obstoja in ravno tako narobe.

Bog daj, da se torej složite! Ako se čutite Slovane, morate se brezpogojno združiti. Pokažite torej z dejanjem, da ste iskreni Slovani, in bodite prepričani, da ves narod rad pohiti pod vašo zastavo in da ne bodé hitro Slovenca na Kranjskem, ki bi vam mogel uspešno nasprotovati. To je naša želja, in Bog daj, da se skoro uresniči! V to ime pomozí Bog!

Važni dogodki.

Iz državnega zbora. (Izvirno poročilo.)

Domovinski zakon.

Teško breme, katero je neizmerno obteževalo kmečke in nekatere malomestne občine vsled domovinskega zakona z dne 3. decembra 1863., bode v veliki meri oduzeto šibkim ramedom in naloženo onim, ki je laže nosijo, ker je bil dne 28. oktobra v državnem zboru sprejet nov, pravičnejši domovinski zakon. Po prejšnjem zakonu so pošiljala mesta, kamor trume kmečkih delavcev hodijo iskat službe in ondi puščajo svoje najboljše moči, na stara leta onemogle domači občini v preskrbo. Iz mest so dobivale občine tudi žene in časih cele kope otrok, da naj jih vbogajme preživé po očetovi smrti. Mestne občine niso hotelé dajati domovinske pravice siromašnim ljudem, če so tudi skoro vse življenje ondi bivali in delali. Nastale so vsled tega čudne razmere. Velika mesta obstoje dandanes iz velike večine drugam pristojnih tujcev. Kmetijske občine pa morajo plačevati vse troške, ako delavci iste dežele v tujih mestih obolé, plačevati dalje odgonske troške, kadar jih kot nesposobne za delo priženó domov, in skrbeti potem za nje in njih družine. Tako n. pr. samo kranjska dežela plačuje za Kranjce v tržaških bolnicah bogatemu Trstu po 90.000 gl. na leto. V prihodnje bode to drugače, ako potrdi novi zakon tudi gosposka zbornica in ko isti dobode najvišjo sankcijo.

Doslej je bilo vsaki občini na prosto voljo dano, da je uzela koga v svojo sredo, ako je prosil za domovinstvo, ali pa ga brez uzroka odklonila. Po novem zakonu bode pa dobil vsakdo, ki je samopraven, t. j. ki je dovršil 24. leto in ne stoji pod varuštvom, domovinsko pravico v tisti občini, v kateri bode prstovoljno bival deset let zapored. Dotična občina ga potem mora sprejeti v svojo zvezo. Kdor pa gre pred pretekom 10 let radovoljno v drugo občino prebivat, izgubi s tem v prejšnji občini pravico, da bi se mu čas njegovega prvega bivanja, tudi če pozneje nazaj pride, ušteval v ono desetletno dobo, ki je potrebna za pridobitev domovinstva. Ako bi tedaj n. pr. kdo 5 let bival v Trstu, potem se pa preselil za pol leta v Postojino, ostavivši bivališče v Trstu, ne uštevalo bi se mu onih 5 let, ko se povrne v Trst. Izjema je le, če kdo neprostovoljno, n. pr. vsled zapora, prekine svoje bivanje v kaki občini, ali pa če gre drugam prebiva, za nekaj časa, na pr. na letovišče ali v kopeli, ne da bi popolnoma opustil svoje prvotno bivališče. Jednako tudi vojaki ne izgube te pravice, da se jim ušteva bivanje v kaki občini v desetletno dobo, ako so službeno poklicani drugam in se po dovršeni službeni dolžnosti vrnejo v občino, kjer so poprej bivali; izgube jo pa, ako gredo, prišedši od vojakov, prebivat v drugo občino; tedaj se jim tu začnejo leta novič šteti. V teh desetih letih pa tudi nihče, ki hoče v tuji občini dobiti domovinsko pravico, ne sme dobivati

od svoje domače občine siromašnih podpor, če noče izgubiti onega pogoja za doseg domovinstva. Med take podpore se pa seveda ne uštevajo dijaške ustanove.

Po desetletnem radovoljnem bivanju v kaki tuji občini je treba prositi dotično občinsko predstojništvo, da se mu podeli domovinska pravica. Prosi pa lahko za sprejem v občino sam, ali pa udova in njegovi otroci, in cela njegova domača občina lahko tujo občino prisili, naj ga sprejme, ako je ondi 10 let nepretrgoma bival. Ta prošnja za domovinstvo se sme napraviti tudi še dve leti potem, ko se je prosilec že preselil iz kraja, kjer je 10 let bival, in njegova domača občina isto lahko zahteva celih 5 let po njegovem odhodu iz one občine. Najbolje bi bilo, da bi se bila v zakon sprejela določba, vsled katere bi bila tuja občina primorana precej, ko se kdo ondi naseli, naznaniti to domači občini. Ali ta predlog, po katerem bi občine lahko imele v razvidnosti svoje ljudi, bivajoče na tujem, je padel, češ da bi velika mesta za taka naznanila morala imeti posebne urade. Nekoliko se je pa ustreglo domačim občinam z namečkom onih petih let.

Inozemci (t. j. ljudje iz tujih držav, katerim se pa prištevajo tudi podaniki Ogrske) isto tako lahko dobe pri nas domovinsko pravico vsled nove postave. Dr. Marchet je stavil v državnem zboru predlog, naj se ne sega tako daleč, da bi se inozemci in domačini stavili na isto stopinjo, da bi namreč tudi ljudje iz tujih držav dobivali pri nas tako lahko domovinstvo. Po pravici je zahteval, da naj se uvede poprej reciprociteta, t. j. tuje države naj zagotove, da bodo pod enakimi pogoji, kakor v Avstriji, tudi našim ljudem ondi dajale domovinstvo, ako bodo zahtevali. Tako pa n. pr. Avstrijec v Italiji in celo na Ogrskem ne bode mogel nikdar tirjati domovinske pravice; čez „lužo“ priseljeni Italijani se bodo pa smeli udomačevati med Slovenci, in recimo, množiti v prihodnje še laže italijansko prebivalstvo Trsta in okolice. Za danes naj zamolčim, kdo je kriv, da je padel ta za Slovence važni predlog s tremi glasovi. Povedati pa moram, da so ga vsi krščanski socialisti krepko podpirali.

Da se je nekoliko popravila v zakonskem načrtu storjena krivica glede inozemcev, sprejela se je določba, da naj se avstrijskim državljanom začne uštevati v desetletno bivanje že čas od 1. januarja leta 1891., tedaj veljavljaj desetletna doba polovico za nazaj, tako da bodo mogli od 1. 1891. v kaki občini bivajoči ljudje domovinstvo dobiti v tisti občini že dne 1. januarja 1901. Inozemcem se pa začne desetletna doba šteti še le z razglašenjem te postave. Tudi mora inozemec poprej, predno dobi domovinstvo, poskrbeti si avstrijsko državljanstvo, kar pa si kaj lahko dobi, ako je bil 10 let v Avstriji delaven in pošten. Italijanov priroma vsako leto čez pol milijona iskat dela v Avstrijo, namreč kot zidarji, opekarji, kamnoseki itd. Ako bi imeli ti ljudje upanje, da bi že 1. 1901. lahko dobili domovinstvo v avstrijskih občinah, gotovo bi jih na tisoče ostalo pri nas tudi čez zimo do onega leta, ko bi postali domačini pri nas, kjer bi bili na starost veliko bolje preskrbljeni, kakor v svojih laških občinah. Naval Italijanov za stalno bivanje v Avstriji se je tedaj vsaj nekoliko preprečil z ono določbo.

Pripomnim naj, da imajo tuje države glede državljanstva čudna določila. Kdor nad 10 let biva v tuji državi, n. pr. Nemeč iz nemške države v Avstriji, izgubi vsled tega državljanstvo in ni več podanik nemške države. Ako se on ne pobriga, da bi si dobil avstrijsko državljanstvo, kar se doslej ni godilo, ako mu ni kaka avstrijska občina obljubila domovinstva, tedaj je bil tak človek pri nas prost, kakor tica pod nebom. Po odgonu ga niso mogli poslati nazaj na Nemško in v vojaštvo ga niso nikjer klicali, ker je nehal biti nemški državljan, avstrijski pa še ni postal. Po novem zakonu se bode v tem oziru lahko napravljaj red.

Občine smejo tudi v prihodnje, kakor doslej, dajati domovinstvo, ako sklene starešinstvo občinsko, kadar se jim ljubi, četudi kdo še ni

bival v občini 10 let. Pristojbin za sprejem v občino novi zakon ne pozna, a lahko se bodo zahtevale, ako kdo dobi sprejem po starem zakonu Javni uradniki, duhovniki, učitelji in notarji so že po starem domovinskem zakonu dobivali precej, ko so bili stalno nameščeni, domovinsko pravico v dotični občini. Po novem zakonu bodo pa isto prednost dobivali tudi stalni sluge.

Velika mesta in industrijski kraji bodo gotovo pritiskali na gosposko zbornico s prošnjami, da naj to postavo izpremeni ali celo ovrže. Upanja pa dosti nimajo, da bi kaj dosegli.

Ker je ta zakon sploh znamenit, a zaradi bližnjega Trsta, kamor hodi služiti mnogo Slovencev, ki so bili pa doslej v Trstu vedno brezdomovinci in na starost odgnani domov, važen posebno za Kranjsko in Primorsko, pojasnili smo bolj na drobno njegove določbe. Ako se bodo primorali bogati tvorničarji, da bodo svojim delavcem, od katerih so obogateli, dajati na starost in za bolezen primerno preskrbo, rešen bode s tem pravično precejšen košček socialnega uprašanja.

Zakon o volilni svobodi.

Dne 3. novembra je bila v zbornici na dnevnem redu zakonska predloga o volilni svobodi. Da višje moči mnogokrat preveč uplivajo na izid volitve, je splošno znano. Pri volitvah v peti kuriji se bode politično nezrelo ljudstvo po teh uplivih še bolj begalo. Bati se je, da ne pride na površje izraz narodovega mnenja. Dr. Ba-reuther je tedaj o pravem času izprožil predlog za nov zakon o volilni svobodi. Odsekova večina se pa ni strinjala z njegovimi nazori. Prišli sta tedaj v zbornico dve predlogi, a obe nedostatni. Predloga odsekove manjšine ne varuje kandidatov pred pritiskom, ki utesnjuje ljudsko voljo; predloga večine pa celo omehčuje nekatere kazni za podkupovalce glasov in pritiskanje na volilce. Tako ni ugajala poslancem v zbornici nobena predloga. Ko se je potratil dan z ne uspešno debato, sprejel se je na večer predlog dr. Stranskega, da naj se obe predlogi vrneta odseku. Počivali bodeta najbrže ondi nekoliko let v pokoju. Pri prihodnjih volitvah pa zopet zacveteta nasilstvo in korupcija. Tu se vidi, kako piškav je ves naš parlamentarizem.

Jezikovna ravnopravnost.

Slovence je zanimal nujni predlog češkega poslanca dr. Pacaka, ki je dne 6. novembra zahteval, da naj vlada uravna jezikovno uprašanje v deželah češke krone in dá češkemu jeziku tudi v notranjem uradovanju tisto pravo, katero uživa jezik nemški. Predlagatelj je utemeljil svoj predlog čvrsto in mirno, kažóč s tehtnimi podatki na dosedanje neumestnosti. Tako se n. pr. isti ukaz deželne vlade pri osemdesetih okrajnih glavarstvih prevaja na češki jezik v vsakem glavarstvu za se, a tudi v vsakem nekoliko drugače, ker osrednja vlada meni, da ne sme izdati ukaza v drugem jeziku, kakor v nemškem, ker je to notranji občevalni jezik z glavarstvi. Da se pri Slovencih in Hrvatih v tem oziru gode še večje krivice, je znano. Zato je vsem Jugoslovanom prav iz srca govoril poslanec dr. Ferjančič, potezajoč se za to, da naj vlada skoro uvede popolno enakopravnost v uradih ne le na severu, ampak tudi na jugu. Dobro je okrcal o tej priliki justičnega ministra, kateri se zelo boji besede „jezik“ v zakonu o civilno-pravdni preosnovi. Ministerski predsednik grof Badeni je tudi govoril nekaj besedij, in sicer, kakor po navadi, v megli. Razumeti se je dala le želja vlade o narodnem miru in da Pacakov predlog ne bodi nujen. To so si zlasti k srcu uzele Badenijeve ovčice — Poljaki. Najvažnejši pojav v tej debati je bil govor češkega veleposestnika Friderika princa Schwarzenberga. Mladi, jako nadarjeni mož se je toplo potegnil za Pacakov predlog in se ob burnem ugovarjanju Nemcev skliceval na pravičnost. Naravno je, da te besede Nemci, ki hočejo imeti povsod prednost, ne morejo slišati. Še bolj jih je razjezilo, ko je poslanec dr. Herold v izvrstnem govoru Schwarzenbergu vrnil poklon. Začutili so, da utegne ta zveza Čehov nekaj pomeniti, namreč napraviti gaz enakopravnosti in celo vsi av-

strijski politiki dati novo lice. Pri glasovanju se je nujnost Pacakovega predloga odklonila. Soglasno so bili zanj vsi Jugoslovani. Krščanski socialisti so se glasovanju odtegnili, levica in nemški narodnjaki, Poljaki in katoliška ljudska stranka so glasovali zoper predlog. Kako velik propad je med Slovenci in poslednjo stranko, dokazuje izjava dr. Ebenhocha z dne 7. t. m. v „Neue Freie Presse“, kjer se opravičuje katoliška ljudska stranka, da ni glasovala zoper predlog samo zaradi tega, ker ne priznava nujnosti, ampak tudi iz meritoričnih uzrokov, to se pravi, da je sploh zoper izvedenje jednako-pravnosti.

Dodamo naj le še, da je za Schwarzenbergom pot sprave med Čehi nastopil grof Pallfy, ki je v imenu čeških veleposestnikov v proračunskem odseku zahteval, da naj se podeli dunajski češki šoli pravica javnosti. To zopet uznemirja nemške časnike, ki bi povsod Slovane radi le cepili.

Is proračunskega odseka.

V važnem proračunskem odseku imamo Slovenci tri člane. Večkrat se tedaj primeri, da se mora vlada na glasove Slovencev v tem odseku ozirati, kar bi se bilo letos pri dispozicijskem fondu zgodilo, ako bi bila levica ostala zjedinjena. Naj omenimo za danes samo nekatere zahteve naših zastopnikov. Polanec Povše je želel povišanje profesorskih plač, sezidanje poslopja za višji gimnazij v Ljubljani, dopolnitev spodnjega gimnazija v popoln gimnazij in po državljenje strokovne šole za lesno obdelovanje v Kočevju. To kočevsko šolo sta doslej podpirala nemški „Schulverein“ in vrh tega še vlada z letnimi 2300 gld. Razven tega naj omenim, da je poslanec Povše podprl tudi sprejeto resolucijo, da naj vlada podpre industrijo v Železnikih. Poslanec dr. Gregorčič se je v proračunskem odseku prav toplo potegnil za idrijske rudarje. Dokazal je, da so ondi zdravstvene razmere slabe, ker delavci nimajo dosti hrane zaradi slabe plače, da zaradi nekega jezua voda zastaje in ob povodnih sili v hiše, da vlada zatira udove in sirote delavcev, ker jim ne da na dan niti po jeden krajcar preskrbnine, ako se odtegnejo uplačila v blagajnico, in da so sploh delavci pri rudarskem in gozdnem erarju preslabo plačani. S tem je podpiral neke resolucije poslanca Koblarja. Omenil je tudi, da naj vlada poboljša plačo idrijskim učiteljem.

Radi tesnega prostora ni nam mogoče poročati o vseh važnejših dogodkih. Naj torej samo kratko omenimo, da so pri deželnozborskih volitvah nižavstrijskih mnogo mandatov pridobili krščanski socialisti. Celó v drugem predmestju dunajskem, kjer so gospodarili doslej liberalni židje dunajski, zmagala sta dva krščanska socialista.

Slovanski svet.

Pod tem naslovom bomo prinašali vse, kar se dogaja po vsem Slovenskem in po slovanskem svetu. Priobčevali pa bomo tudi take stvari, ki se vrše izven slovanskega ozemlja in ki se dotikajo bodisi kulture, narodnega življenja, bodisi katerekoli strani narodnega gospodarstva. Kažemo torej že po obliki, da nismo partikularisti. Da tako postopamo, je naravno; vse, kar se dogaja na Slovenskem, dogaja se gotovo v slovanskem svetu.

Pozdravi našemu listu. — Ko smo zasnovali „Slovenski List“, javili smo to misel nekaterim uplivnim in odličnim rodoljubom po Slovenskem ter jih naprosili, naj bi nas podpirali v našem podjetju. Ti rodoljubi in narodni boritelji ob periferiji naše domovine odzvali so se nam bratski, a da se strinjajo z nami, dokazujejo to z današnjimi iskreno pisanimi dopisi, na katere s tem še posebe opozarjamo. Nam so ti dopisi bodrilo in zagotovilo, da smo pogodili željo narodovo in da naš program ustreza potrebam celokupnega naroda slovanskega. Naša srčna želja je, naj bi se nam pridružili še drugi rodoljubi, s katerimi v tem kratkem času nismo mogli stopiti v zvezo. Ako še povemo, da so se nam pridružili zastopniki vseh stanov, potem mislimo, da smo o pravem času razvili in po-

uzdignili zastavo, pod katero kličemo vse svoje rojake.

Pevska zbor „Glasbene Matice“ v Ljubljani priredita danes in jutri v „Sokolovi“ dvorani „Narodnega Doma“ koncert v prid „Družbi sv. Cirila in Metoda“. Namen koncerta je toli blag in plemenit, da mora biti „Sokolova“ dvorana do zadnjega prostorčka polna.

Mestna višja dekliška šola v Ljubljani otvorila se je slovesno dne 9. novembra. Upisanih je 27 učenk. O tej priliki je krasno govoril o ženski odgoji ljubljanski župan, g. Ivan Hribar, izročivši zavod šolskemu ravnateljstvu. G. ravnatelj, dr. L. Požar, naglašal je istotako pomen narodne in verske odgoje naših deklet. Šola ima zdravo podlago in bode Slovincem neizmerno koristila.

Nemški „Schulverein“ v Ljubljani. Delovanje in ruvanje tega Slovincem silno škodljivega društva sega vedno dalje. Ni dosti, da je poleg telegrafično od vlade naročene nemške ljudske šole osnoval v Ljubljani še svojo, v katero vabi slovensko deo z judeževimi darovi, začel je podpirati tudi ponemčevalno uzgojo slovenskih gospic. V Huthinem zavodu v Ljubljani uzdržuje namreč „Schulverein“ mnogo deklet brezplačno in samo s tem namenom, da bi se slabo naučile in vsled tega jele sramovati svojega domačega slovenskega jezika. Slovenska višja dekliška šola nam je v resnici nujno potrebna. Resno pa tudi treba misliti, kako bomo sploh odbili Schulvereinovo posiljenje slovenstva vsaj na Kranjskem. Za to nam je pa sloga prvi pogoj, da ne bomo svojih moči trčili v medsebojnem boju.

Pevski in obrtniški dom v Ljubljani. Ne davno porodila se je v pevskih krogih misel, ustanoviti si poseben dom. Misli so se tudi poprijeli obrtniki. In kak naj bi bil ta dom? Ta dom bi moral biti tak, da bi v njem imela svoje prostore ljubljanska pevska društva: „Slavec“, „Ljubljana“ in „Zvon“ in da bi v njem imele svoje pisarnice obrtniške zadruga. Nadalje se tudi misli na to, da bi v tem domu bila gostilnica, nekoliko sob za prenočišče. Za zgradbo doma bi se nabiralo, a izdale bi se tudi delnice po kakih 10 gold., in tako bi se lahko skoro izvršila lepa in praktična misel. Obrtniki in pevci se za svoj dom jako zanimajo, in radi tega je pričakovati, da se z združenimi močmi doseže skupni smoter. Mi novo podjetje toplo pozdravljamo, ker smo uverjeni o njega važnosti za obrtniški stan, kateri potrebuje skupnega zbirališča in ognjišča, kjer se bode unemal in ogreval za svoje težnje in kjer se bode posvetoval o njih in proučeval jih.

„Glasbeni Dom“ v Ljubljani. Vrla naša „Glasbena Matica“ ima sedaj svoj dom, to je, sezidala si je lepo poslopje v društvene in učne svrhe. Dne 1. novembra je poslopje svečano blagoslovil g. župnik P. Hugolin Sattner v navzočnosti društvenega odbora in učiteljskega zbora. Predsednik g. Fran Ravnihar ogovoril je navzočne gospode, spominjal se društvenih dobrotnikov in konečno izrazil željo, da bi novo društveno šolsko poslopje postalo pravo svetišče glasbene umetnosti. Glasbena Matica ima vse pogoje zdravega življenja in razvoja, ima izvrsten učiteljski zbor, kateri nam je porok, da bode kulturni svoj poklic častno in uspešno izvrševala. Želimo jej torej veliko prijateljev in podpornikov po vsem Slovenskem.

Narodna šola v Št. Rupertu na Koroškem otvorila se je slovesno dne 25. oktobra 1896. To je prva šolska postojanka naša v tužnem Korošanu. Stavišče je kupil za Družbo sv. Cirila in Metoda sedanji župan ljubljanski, g. Ivan Hribar. Dne 26. aprila 1895. začeli so kopati temelj šolskemu poslopiju, ki je zdaj dovršeno in ima dve nadstropji. V pritličju so šolske sobe, v prvem nadstropju sobe za „internat“, namenjen odgoji slovenskih deklet, ter kuhinja. V drugem nadstropju bodo stanovale šolske sestre iz Maribora, katerim se je izročil pouk, in unanja dekleta. Sredi vrta je perilnica in drvarnica. Poslopje ima 23 sob. Načrte je izdelal inženir g. Jaromir Hanuš. Delo so izvršili domači vrli ko-

roški obrtniki. Na čelu poslopja je pozlačen napis: „Narodna šola“, na pročelju sta kipa sv. Cirila in Metoda. — Letos se je otvoril prvi razred.

Slovensko domoljubje ustanovilo je velikovško šolo, slovenska požrtvovalnost bode jo uzdrževala. Drugod zidajo take šole države. — Združimo se in podpirajmo Družbo sv. Cirila in Metoda! V šolo je upisanih do 90 učencev. Koj po otvoritvi so sovražniki pobili okna.

„Slogine“ šole v Gorici. — Kakor nam naš dopisnik iz Gorice poroča, ima „Slogina“ osemrazrednica 520 otrok. Ker pa še „Sloga“ uzdržuje obrtno šolo, potem dekliško šolo in otroške vrte, prinašati morajo tamošnji rodoljubi velike žrtve, kajti za uzdrževanje teh šol potrebuje na leto 10.000 gold. Res občudovanja vreden narod smo radi tolike požrtvovalnosti in potrpežljivosti. Davkoplačevalci smo, svoje državljanske dolžnosti izpolnjujemo, a pravice zakonom utemeljene vendar nimamo. Kdor more, rojaki, podpiraj „Slogine“ šole v Gorici!

Direktne volitve. Zadnji čas se pri nas v Ljubljani poje slava direktnim volitvam in hvalijo se posebno krščanski socialisti, ki so jih že uvedli za niževstrijski deželni zbor. Dobro, le škoda, da so znani slovenski poslanci na Dunaju glasovali pri volilni preosnovi zoper predlog, da naj se uvedo direktne volitve, in za predlog, da naj o tem odločijo deželni zbori. S tem so pa Slovenci zunaj Kranjskega pri državnozbornih volitvah izročeni nasprotnikom na milost in nemilost. Isti poslanci so bili tudi zoper tajne volitve!

Stebri nove nemške stranke. Med poslanci, ki so se ločili iz doslej zjedinjene nemške levice, da bi bolje mogli varovati nemštvo na Češkem, so ti le možje nemške krvi: Bogati, Poljak, Niče, Peška, Rus, Krepek, Svoboda, in sčasoma se postavi vmes morda še steber — Žvegelj.

Ali res grof Wurmbrand? Vsi nemški časniki trosijo laž, da si Slovenci želé po odstopu grota Attemsa za deželnega glavarja na Štajarskem grofa Wurmbranda in da bodo potem zopet stopili v deželni zbor. Tako govoričenje je smešno in hudobno zajedno. Wurmbrand v zagrizenosti zoper Slovence ni niti za las boljši, kakor Attems. Štajarski Slovenci ga le predobro poznajo po njegovih dejanjih.

Zaklada za našo organizacijo. Ko se je razširil glas, da namerjamo izdajati „Slovenski List“ s programom, ki smo ga razvili v današnji številki, pozdravili so mnogi rojaki naše podjetje z iskrenim veseljem ter izrazili željo, da bi naše delovanje blagodejno uplivalo na sedanjih pogubonosni razdor med strankama na Kranjskem ter da bi se na podlagi mirnega, objektivnega in neosobnega razpravljanja doseglo jedinstvo v življenjskih uprašanjih celokupnega našega naroda. Ta želja je *conditio sine qua non* v vsem našem javnem življenju, zakaj ni fraza, ako poudarjamo, da je v slogi moč in da brez domače sloge ne dosežemo svojih zahtev. Podpirati se moramo uzajemno; jeden ne sme podirati, kar je drugi storil dobrega. Pri tem delu morajo se združiti vsi slovenski stanovi, a da se to zgodi, hočemo k temu po vsej svoji moči pomagati in doprinesiti vsako žrtev, ako to zahtevajo koristi in blagor našega naroda.

Da bi pospeševali naš blagi namen, darovali so v to svrhu: Duhovnik z Gorenjskega 100 gld., dr. V. Gregorič 100 gld., Anton Jandič 1 gld., Prijatelj novega lista 50 gld., Národný župnik 50 gld.

Književnost in umetnost.

Slovensko gledališče. — Radi pretesnega prostora ne moremo navajati vseh predstav, ki so se vršile do zdaj v našem deželnem gledališču. Naj torej omenimo le dveh predstav, ki so nas osvedočile o lepem napredku slovenske umetnosti. Dne 1. oktobra t. l. prišla je zopet na oder izvorna slovenska drama v štirih dejanjih: „Iz osvete“, katero je spisal naš vrli pesnik Anton Funtek. Drama je v celoti dobra in je dosegla lep uspeh. Želimo le, da nas g. A. Funtek skoro osreči še s kakim dramat-

skim umotvorom svojim. Dramatičnemu društvu pa pokladamo na srce, da naj pridobi pisatelje, da kaj pišejo za gledališče, in naj njih proizvode z vso skrbjo uprizarja.

Dne 30. oktobra t. l. se je pela Antona Foersterja lirichnokomična opera v dveh dejanjih: „Gorenjski slavček“. To delo ima svojo zgodovino, toda to lepo opero, kakor jo imamo zdaj, smatramo za novo delo. Opera je izborna uspela, kritika jo je jaskavo ocenila, in mi to zabeležujemo s posebnim veseljem in zadovoljstvom, ker vidimo, da nam slovenska umetnost toli lepo napreduje. Skladatelju čestitamo na tej operi, katera radi svoje notranje vrednosti ostane stalno na slovenskem repertoarju. Slovensko občinstvo pa naj s pridnim obiskom časti svoje veljake.

Družba sv. Mohorja izdala je ravnokar šestoro knjig: 1.) Zgodbe sv. pisma III. snopič. 2.) Molitvenik: Marija Devica, majnikova kraljica. 3.) Slovenska pesmarica. I. zvezek. 4.) Naše škodljive rastline. V. snopič. 5.) Slovenske večernice. 49. zvezek. 6.) Koledar za leto 1897. — Slovenski delavci! upišite se v Družbo sv. Mohorja, ki vam daje vsako leto toliko lepih in poučnih knjig za nezatno ceno 1 gld.

Vabilo na naročbo.

Program „Slovenskemu Listu“ razvili in pojasnili smo v današnji prvi številki toli obširno, da nam pač ni treba reči še katero o njem. To, kar mi hočemo in kar mi namerjamo, to je občna volja in namera našega naroda in to ustreza njegovemu bistvu. Z ognjem bratoljubja slovanskega in pravičnosti človeške, ki imata svoj izvor v pravem krščanstvu, hočemo se potezati za pravice vseh stanov slovenskih, katere želimo z dobro organizacijo združiti v jeden tabor. „Pustite male k meni“ — „pridite nižji k nam“. Težavna naloga, vendar dosežna po naših nesebičnih načelih. Ne z ognjem in mečem, nego z oljko miru in sprave, katere glasniki smo oduševljeni, nastopamo in prihajamo k vam, dragi rojaki, kličeč vam iskreno in bratski, pridite pod našo zastavo in združite se pod njo slovenski kmetje, delavci, rokodelci, obrtniki, učitelji, uradniki in tudi vi ostali razumniki, da z združenjo močjo pomagamo reševati sedanje probleme človeške družbe. Vsi smo jednorodni in enakopravni bratje, vsi sinovi jedne matere. Za najlepšo diko, za najlepšo čast hočemo se boriti: za neodvisnost in osobno svobodo vsakega posamičnika. Neizbrisna bi bila sramota, ako bi se ne mogli sporazumeti, pogoditi in konečno združiti v jedno telo, katero je Bog zato ustvaril, da se druži in združuje, a ne da se razdružuje. Razdruževanje je pričetek propada.

Prvo številko „Slovenskega Lista“ pošiljamo rojakom po vsej Sloveniji na ogled. Ako smo koga prezrli, naj se nam to oprostí. Mogoče je, da kdo naših najboljših prijateljev ne dobode lista. Prosimo torej, naj se oglasi, kdor želi, da mu pošljemo list na ogled. Popotniki smo še, lepših časov glasniki smo, ki trkamo na vrata vsake slovenske kočice in palače, iščoč vsaj za trenotek prijaznega sprejema v prijaznem domu slovenskem. Kdor dragih rojakov ne misli naročiti se na naš list, naj ga vrne ali pa da sosedu; oni pa, ki jih je volja naročiti se na „Slovenski List“, izvolijo naj nam to naznaniti in poslati naročnino po poštni nakaznici, da jih upišemo v kolo svojih naročnikov. Druge številke bomo priredili le toliko, kolikor se prijavi naročnikov. Radi tega izide druga številka 28. t. m. Potem pa bode list izhajal redno vsako soboto.

Cena „Slovenskemu Listu“ do konca tekočega leta 60 novčičev.

Sicer pa bode stal „Slovenski List“:
za vse leto 4 gold.,
„ pol leta 2 „
„ četrt „ 1 „

Ako se oglasi zadostno število naročnikov, bomo list povečali, oziroma tudi razširili. Naročnina naj se pošilja lastništvu „Slovenskega Lista“ v Ljubljani, Resljeva cesta šte. 5.

Lastništvo „Slovenskega Lista“.